

El català jurídic: qüestions pendents relacionades amb la traducció i la terminologia tenint en compte la història, el marc legal i el procés de normalització del català

CARMEN BESTUÉ I OLGA TORRES
Universitat Autònoma de Barcelona
carmen.bestue@uab.cat; olga.torres.hostench@uab.cat

1. Introducció

Igual que les persones, les llengües tenen vida pròpia. Quan mirem un mapa del món i de les diferents llengües que existeixen veiem que no hi ha dues situacions idèntiques. Qualsevol que sigui el criteri que adoptem per parlar de llengües majoritàries o minoritàries és evident que en el món n'hi han algunes que juguen en la primera categoria (anglès, xinès, espanyol, etc.) i altres que juguen en la segona (irlandès, maltès, català, etc.), per citar només alguns exemples europeus). Tanmateix, les llengües no s'insereixen en una categoria o una altra d'una manera inamovible. Per exemple, la situació de l'espanyol a Argentina no té res a veure amb la situació de la mateixa llengua als EUA. Un altre exemple és el cas de l'irlandès, que tot i que és una llengua minoritària en nombre de parlants en el seu país té un reconeixement oficial igual que l'anglès (i gaudeix, fins i tot, d'un tractament especial com a llengua de Tractat per part de les institucions europees) però té un ús social i literari molt més reduït que l'anglès. El català, per la seva banda, és un cas peculiar en l'àmbit europeu ja que té d'una gran vitalitat com a llengua d'ús, tant social com literària, malgrat el fet de no haver estat sempre reconeguda com a llengua oficial al llarg de la seva història i de patir, fins i tot avui en dia, un greuge comparatiu amb les altres llengües romàniques del seu entorn.

Quant al català jurídic, és evident que la relació entre la vitalitat d'aquesta llengua d'especialitat i el desenvolupament de la seva terminologia està lligat estretament amb l'estatus de reconeixement oficial del català. Tot i que els particulars i els experts jurídics sempre són lliures de triar la llengua que vulguin (el castellà o el català) per generar documents d'aquest àmbit, no és menys cert que, l'impuls de la llengua jurídica ve, sobretot, de les autoritats públiques que determinen el marc legal del país. Sense entrar en consideracions polítiques, si dos particulars volguessin signar un contracte de lloguer del seu habitatge, i la llei de referència només existís en castellà, seria poc probable que s'aventuressin a crear un document escrit originalment en català tenint en compte la inseguretats que la interpretació dels termes podria crear, no només a les parts contractants sinó també en possibles conflictes posteriors en els que haurien d'intervenir terceres persones. En aquest sentit, en el cas català la decadència del català jurídic va estar motivada clarament per la seva pèrdua de la condició de llengua oficial i la seva normalització, com a llengua de dret, ha de passar forçosament per una política de potenciació del seu ús per part de les institucions públiques. Per aquesta raó, en la primera part del nostre treball presentarem la situació del català i el seu reconeixement oficial al llarg de la història.

Després de veure fins on ha arribat l'evolució i el reconeixement del català, ens centrarem en la relació entre el català jurídic i la traducció. Concretament, presentarem l'estat de la qüestió de la traducció jurídicoadministrativa del castellà al català en l'administració pública catalana i alguns exemples d'institucions de l'Estat central. Per últim, després de veure la situació actual, identificarem una necessitat: l'elaboració de més recursos terminològics multilingües. Justificarem aquesta necessitat a través de la descripció dels tres perfils traductors que farien servir més aquests recursos: els traductors jurats, els traductors i intèrprets dels jutjats i els traductors jurídics.

2. El marc legal del català

2.1 Antecedents històrics

El català és un idioma que des del seu origen ha coexistit en realitats institucionals plurilingües. En efecte, la llengua catalana es va formar entre els segles VIII i X en els territoris de l'Imperi carolingi que pertanyien als comtats de la Marca Hispànica, on, com idioma derivat del llatí, considerat llavors la llengua culta, va coexistir amb la resta de les llengües vulgars o romances. A partir del segle XII, la unió matrimonial del Comte de Barcelona, Ramon Berenguer IV i l'hereva del rei d'Aragó, Peronella, va donar origen a la Corona d'Aragó la qual es va configurar com una comunitat de comunitats (Montagut, 2001) ja que la preeminència que es donava a l'Aragó era de caràcter merament honorífic i representatiu. La Corona d'Aragó es regia per una "fórmula pluralista i coordinada de poder" (Lalinde, 1983) en la qual els diferents territoris compartien un mateix monarca però conservaven una pluralitat de centres polítics situats en situació d'igualtat. A més del comtat de Barcelona i el regne d'Aragó, per via de conquesta o aliances, es van anar annexionant els territoris de Mallorca, València, el Principat de Catalunya i els comtats de Rosselló i Sardenya. Dins d'aquest context Catalunya va conservar sempre les seves pròpies institucions polítiques i els seus estaments socials, amb el català com a idioma oficial del Principat i dels territoris annexionats per via de conquesta.

Amb el matrimoni dels Reis Catòlics, l'any 1469, es va produir la unió de la monarquia aragonesa i la castellana en la mateixa dinastia però els ordenaments jurídics de cada territori van seguir amb independència total l'un de l'altre. Aquesta situació es va mantenir fins que Felip V (Felip IV d'Aragó) amb els seus Decrets de Nova Planta de 1714 va imposar la unificació política i va forçar la unitat del dret públic. L'eliminació de les institucions polítiques catalanes va produir, d'aquesta manera, la decadència del dret català en benefici del dret castellà. No obstant això, aquesta primacia del dret castellà durant un període de temps tan perllongat, no va arribar a eliminar l'ús de la llengua catalana en l'àmbit del dret privat català que es va mantenir, principalment, gràcies a l'alt grau de consciència d'identitat i d'implicació dels seus parlants. Amb la breu excepció del període de la segona república, de 1931 a 1936, en el qual es van restaurar les institucions polítiques catalanes, no va ser fins a l'arribada de la democràcia a Espanya que Catalunya va recuperar una mena de d'autogovern i el català va tornar a tenir el seu estatus de llengua oficial del territori català.

La restauració democràtica plantejava, com un dels seus pilars més importants, aconseguir una fórmula d'organització territorial que obtingués el consens de totes les forces polítiques implicades. Aquesta negociació es va veure plasmada en la fórmula pseudo-federal de l'Estat de les autonomies. La lliçó de la història havia posat de manifest que, sense institucions polítiques pròpies, el català s'havia vist exclòs de tots els àmbits del dret públic i havia quedat pràcticament reduït a un ús privat.

Reconeixement oficial del català al llarg de la història

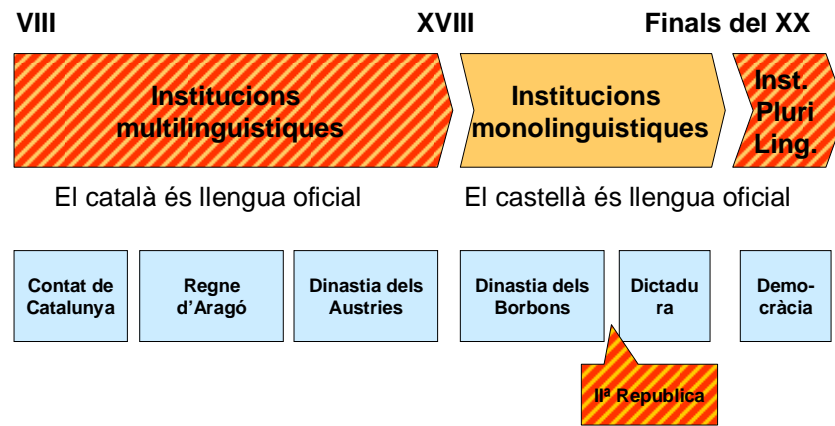

Figura 1. Reconeixement oficial del català al llarg de la història. Font: Elaboració pròpia.

2.2. El reconeixement del català en els diferents àmbits territorials

2.2.1. Àmbit europeu

L'opció inicial dels països fundadors era la creació d'un sistema multilingüe que reconegués en igualtat els diferents idiomes dels països membres. No obstant això, els problemes d'ordre pràctic que han anat apareixent i les successives incorporacions de nous estats membres amb les seves llengües pròpies han imposat una realitat de facto en determinades institucions que tendeix a beneficiar als idiomes més forts en l'àmbit europeu com són l'anglès, el francès i l'alemany. Un dels reptes de la Unió Europea és elaborar una política lingüística que combini de manera adequada els criteris pragmàtics amb el respecte a la diversitat de llengües i cultures reconegut en l'article 22 de la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea.

El marc legal del dret lingüístic en l'àmbit europeu es troba al Reglament 1/1958 del Consell, amb el reconeixement del principi segons el qual les llengües oficials i de treball de la Comunitat econòmica europea són aquelles que són reconegudes com a oficials per part d'un Estat membre com a mínim. Per aplicació d'aquest principi cada nova incorporació d'un Estat a la Unió europea ha comportat automàticament el reconeixement dels seus idiomes oficials en l'àmbit europeu. El cas espanyol és l'única excepció a aquest principi ja que només un dels idiomes oficials de l'estat espanyol, el castellà, ha estat reconegut com a oficial de la UE¹.

L'any 1990 el Parlament europeu va reconèixer la identitat catalana i a partir de la resolució del Consell de 2005, en la qual es va permetre l'ús de les llengües regionals en les institucions europees, prèvia petició, el català es pot fer servir, entre d'altres institucions, al Comitè de les regions, al Consell, al Parlament i a altres institucions.

¹ El luxemburguès té un estatus especial, però no era llengua oficial del país quan es va crear la CEE i en el cas de l'irlandès (llengua cooficial amb l'anglès a Irlanda) ha estat reconeguda com a llengua de Tractat.

2.2.2. Àmbit estatal

L'Estat espanyol es conforma com un estat plurilingüe en el qual es reconeixen quatre llengües oficials: el basc, el gallec, el català i el castellà. No obstant això, aquest reconeixement d'oficialitat no comporta una posició d'igualtat ja que mentre que el castellà és oficial en tot el territori estatal, les altres llengües oficials ho són únicament en l'àmbit de les seves respectives comunitats autònomes. A més de les llengües oficials existeixen altres que han estat reconegudes i que són objecte de certes mesures de protecció i foment com són l'aranès, el bable, i l'aragonès.

La Constitució espanyola conté diferents preceptes que fan referència a la realitat plurilingüe de l'Estat espanyol. L'article que ordena el règim jurídic aplicable als diferents idiomes de l'Estat espanyol és l'article 3 que ve recollit en el títol preliminar de la constitució. Aquesta ubicació no només és il·lustrativa de l'especial importància que es concedeix a la qüestió lingüística, abans esmentada, sinó que a més atorga a aquesta qüestió una posició reforçada ja que la modificació d'aquest precepte està sotmesa a un procediment de revisió especialment rigid previst en l'article 168 CE.

L'article 3 CE² estableix:

1. "El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la.
2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts.
3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció." (Parlament de Catalunya)

Per tant, el castellà és l'únic idioma oficial en l'àmbit estatal considerat en el seu conjunt i això significa, tal com ha estat interpretat per la jurisprudència del Tribunal Constitucional, que el castellà és l'únic idioma oficial en tots els poders públics, tant els centrals, com els perifèrics o autonòmics.

La formulació d'aquest primer apartat va crear una primera discussió de naturalesa terminològica per part dels que defensaven que el castellà havia de ser recollit com "castellà o espanyol" ja que consideraven ambdós termes sinònims. No obstant això, encara que aquesta qüestió no està definitivament resolta³, la Constitució opta, de forma clara, per declarar en aquest precepte que totes les llengües de l'estat espanyol són llengües espanyoles. Així mateix, s'ha originat una polèmica doctrinal sobre el fonament i la naturalesa del deure constitucional de conèixer el castellà que no està recollida de forma expressa per a la resta de les llengües oficials.⁴

La oficialitat de les altres llengües espanyoles també té rang constitucional encara que no siguin citades de forma expressa en la Constitució i hàgim de recórrer al que estableixen els Estatuts d'autonomia respectius per conèixer-ne l'estatus jurídic.

2.2.3. Àmbit autonòmic

L'abast de l'oficialitat del català es va establir per primer cop en l'Estatut d'Autonomia de 1979. L'article 3 de l'Estatut d'Autonomia regulava la qüestió lingüística

² Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts

³ El diccionari de la Real Acadèmia de la llengua espanyola defineix l'espanyol com: "*Lengua común de España i de muchas naciones de América, hablada también como propia en otras partes del mundo*"

⁴ Mentre que hi ha una doctrina que afirma que el deure de conèixer el castellà constitueix una conseqüència ineludible del seu caràcter oficial, un altre sector defensa que aquesta obligatorietat no es deriva de l'oficialitat sinó únicament constitueix un plus que ha de ser regulat expressament. El Tribunal Constitucional en la sentència STC 82/1986 no atorgava un caràcter preeminent al castellà mentre que en la sentència STC 84/1986 manifestava expressament la preeminència de la llengua castellana sobre la resta de les llengües espanyoles. En tot cas sembla que les conseqüències jurídiques d'aquest deure de coneixement sí que han estat clarificades en el sentit que no és un veritable deure jurídic sinó merament una presumpció *ius tantum*, és a dir, que admet prova en contrari.

i establia que el català era la llengua pròpia de Catalunya i la llengua oficial, com també ho era el castellà. La part més important d'aquest precepte era la que determinava l'obligació, per part de la Generalitat, de crear "les condicions que permetin arribar a la seva plena igualtat pel que fa als drets i deures dels ciutadans de Catalunya (art. 3.3 EAC). Aquesta obligació es va desenvolupar legislativament mitjançant dues lleis que pretenien donar suport a la llengua pròpia, el català. Es tractava de la Llei 7/1983 de 18 d'abril de Normalització lingüística a Catalunya i la Llei 1/1998 de Política lingüística. Aquestes dues lleis van impulsar la normalització de l'ús de la llengua catalana en tot el territori i en tots els àmbits. Especialment la Llei de política lingüística va establir el significat del concepte de llengua pròpia i assenyalava que el català és la llengua d'ús de les institucions de Catalunya i és la llengua d'ús preferent per part de l'Administració de l'Estat a Catalunya.

En tot cas l'Estatut d'Autonomia de 2006, encara pendent de publicació, recull els fruits d'aquesta normalització i afirma ja en l'article 6-1 que "el català és la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament".

3. 3. El català jurídic i la traducció

La traducció a Catalunya és un sector molt dinàmic. De fet, l'Informe de la Unesco de 1994⁵ situava el català com a desena llengua més traduïda del món. Aquest informe té en compte només la traducció literària i malauradament el sector de la traducció jurídica no és tan brillant.

Translations
Table 20: Translations by original language

Original language	Number of translations published *		Major languages into which translated 1980		Major languages into which translated 1994	
	1980	1994	First language	Second language	First language	Second language
			1980	1980	1994	1994
Catalan	27	344	Spanish	English	Spanish	French
English	22 415	28 642	German	French	German	French
French	5 972	5 661	Spanish	German	Russian	German
Spanish	851	1 708	French	German	English	French

http://www.unesco.org/culture/worldreport/html_eng/table20.htm

Figura 2. El català, la desena llengua més traduïda del món. Font: UNESCO

El català jurídic i la traducció sempre han estat molt relacionats. De fet, el primer text de català jurídic és el *Llibre Jutge*, de l'any 1140, i era una traducció del llatí del codi visigòtic *Liber Iudiciorum*. Com hem vist anteriorment en aquest article, al llarg de la història el català jurídic ha conviscut en entorns multilingües i les traduccions eren molt habituals. Altres traduccions posteriors, també del llatí, són els *Usatges de Barcelona* (mitjan segle XIII) i dels *Furs de València* (segona meitat del segle XIII)⁶. Exemples de traduccions del segle XIX, durant la Guerra del francès, seria l'edició bilingüe a doble columna francès-català del *Diari de Barcelona y del Govern de Catalunya*, o una traducció del Codi Civil francès al català⁷. En el segle XX, la traducció jurídica-administrativa en català es fa normalment a partir del castellà.

⁵ Translations by original language <http://www.unesco.org/culture/worldreport/html_eng/table20.htm>

⁶ Duarte, 1986:50

⁷ Duarte, 1986:53

A partir de l'any 1979, la Generalitat va acordar una sèrie d'iniciatives per fer que el català fos llengua de dret i va promoure la traducció jurídicoadministrativa del castellà al català. Tot i que el català jurídic havia tingut una tradició important, el cert és que en la segona meitat del segle XX la llengua jurídicoadministrativa habitual era el castellà i calia fer un esforç per passar del castellà al català. Com a exemple d'aquest esforç de traducció presentem les accions que s'han dut a terme en els últims anys per promoure l'ús del català jurídicoadministratiu en l'administració pública.

3.1. La traducció jurídicoadministrativa del castellà al català en l'administració pública catalana⁸

La promoció de l'ús del català en l'administració pública catalana inclou tres mesures principals. Primera, cursos de llengua. El 2004 més de 3.678 funcionaris catalans de diferents àmbits, entre d'altres les forces armades i funcionaris de l'àmbit sanitari, van assistir a cursos avançats de llengua catalana, inclosos cursos de català jurídic. Segona, es van crear les oficines de Serveis Lingüístics, on el personal de l'administració es pot adreçar per resoldre consultes, demanar suport lingüístic i serveis d'edició i de correcció, etc.

La tercera mesura és l'elaboració de recursos lingüístics d'accés lliure com ara diccionaris, formularis, criteris lingüístics, etc. En el lloc web de recursos lingüístics de català jurídic⁹ s'hi poden trobar recursos terminològics castellà-català. A més, en aquest lloc web es proporcionen recomanacions lingüístiques generals per escriure en català jurídic i també hi ha formularis administratius i jurídics i enllaços a altres llocs web amb més recursos lingüístics jurídics. Tots els recursos són d'accés lliure. També hi ha un motor de cerca de terminologia jurídicoadministrativa anomenat Justiterm¹⁰, per consultar termes en català i en castellà. Tanmateix, no hi ha recursos terminològics d'altres llengües cap al català.

Sobre l'administració de justícia en particular, com a usuària principal de terminologia jurídica, podem dir que l'organització de cursos de llengua catalana i els programes d'incentius han millorat l'ús del català als jutjats. L'any 2004, un 55% dels treballadors va manifestar que entenien, parlaven i escrivien en català, mentre que un 21% va declarar que l'entenien i el parlaven, però no l'escrivien; i un 15% va dir que només l'entenien i un altre 5% va dir que no entenien el català. Es va preguntar també als treballadors si feien servir el català quan escrivien documents de procediments judicials i un 64% va manifestar que *Mai* escrivia en català, un 16% va respondre *De vegades* i un 20% va contestar *Sempre*. L'ús del català entre els jutges és una mica inferior atès que molts jutges provenen de regions de fora de Catalunya. Tanmateix, un 41% dels jutges va dir que poden parlar i escriure en català.

L'any 2004, 731 funcionaris de l'administració de justícia van assistir a cursos de català i 445 funcionaris van fer cursos d'autoaprenentatge. Alguns d'aquests cursos eren sobre llenguatge jurídic. Els treballadors públics també poden fer ús de l'assessorament dels serveis lingüístics que hem esmentat abans.

Els Serveis Lingüístics del Departament de Justícia duen a terme formació i serveis d'assessorament i proporcionen serveis lingüístics als treballadors del Departament de Justícia. L'any 2002 es va posar en marxa un pla pilot¹¹ per promoure l'ús del català en l'administració de justícia. Prop de 124 jutjats van oferir-se voluntàriament a participar en el pla i els treballadors van rebre incentius econòmics per participar-hi. Com a conseqüència del pla, l'any 2002 es va arribar a un total de 23.362 sentències

⁸ Les xifres presentades en aquest apartat provenen de l'Informe de política lingüística 2004 publicat per la Generalitat <<http://www6.gencat.net/llengcat/informe/index.htm>>

⁹ Recursos de llenguatge jurídic <http://www.gencat.net/justicia/temes/entitats_juridiques/linguistic/index.html>

¹⁰ Justiterm <<http://www3.gencat.net:81/justicia/justiterm/index.html>>

¹¹ Pla pilot de funcionament en català de les oficines judicials <<http://www.gencat.net/justicia/adjudicat/inf-general/plapilot.PDF>>

en català (un 20% del total). La traducció tenia una presència important en el pla a través de dues mesures. En primer lloc, es va posar en marxa un sistema de traducció automàtica per traduir milers de documents del castellà al català. Després de la traducció automàtica, els Serveis Lingüístics s'encarregaven de la postedició de documents per corregir els resultats. Durant la fase d'avaluació del pla pilot es va reconèixer que el sistema era una ajuda però que la qualitat de la traducció automàtica no era bona i calia molta feina de postedició. La veritat és que la mesura d'aplicar traducció automàtica va ser més política que no pràctica perquè els polítics ho volien tot traduït al català, sense tenir gaire en compte la qualitat final de la traducció. En segon lloc, es van contractar dinamitzadors lingüístics en els jutjats. Ells s'encarregaven d'editar les sentències i altres documents traduïts amb traducció automàtica. L'any 2004 el pla es va modificar a fi de promoure l'ús directe del català i disminuir la traducció automàtica.

Malgrat les limitacions de les dues mesures adoptades, s'ha de dir que en els últims anys s'ha fet molta feina de traducció castellà<>català. S'ha traduït tota la senyalització dels jutjats i més de 160.000 formularis jurídics, documents estàndards i sentències i resolucions¹². També han augmentat els recursos terminològics en català gràcies a la feina feta pels Serveis Lingüístics de la Generalitat, pel Centre de terminologia TermCat¹³ i pels diferents agents que han elaborat recursos terminològics, com ara les universitats, els col·legis d'advocats, editorials, etc.

3.2.La traducció jurídicoadministrativa al català en institucions de l'Estat central

Tradicionalment les institucions de l'Estat central han impulsat el català d'una manera tímida malgrat el fet que moltes d'aquestes institucions tenen Catalunya com a marc territorial d'actuació. De totes maneres no deixarem d'esmentar les realitzacions que s'han aconseguit en algunes esferes. Concretament, en el registre civil, en el senat i en el BOE.

El Registre civil és l'organisme de l'Estat espanyol competent per a recollir totes les dades relatives a l'estat civil de les persones. Des de 1977 els ciutadans de Catalunya podien inscriure el seu nom propi en català i modificar aquells cognoms que havien estat castellanitzats durant la dictadura. No obstant això, en totes les relacions amb aquest organisme, que depèn del Ministeri de Justícia, el castellà era l'única llengua reconeguda. Finalment, la llei 12/2005 de 22 de juny ha permès reconèixer l'oficialitat del català en els Registres civils situats a Catalunya, de manera que ara els ciutadans poden escollir la llengua en la qual realitzin tots els tràmits en aquesta administració.

El Senat és la càmera de representació territorial de l'Estat espanyol. La reforma del reglament del Senat de 1994 va permetre la creació d'una Comissió parlamentària denominada de les Comunitats Autònomes en la qual es dona cabuda, per primera vegada, a Senadors designats per les Assemblees legislatives de les comunitats autònomes i permet, així mateix, la intervenció dels Presidents dels governs autonòmics. Tot i que ja estava prevista la possible participació en les diferents llengües de l'estat espanyol, fins a finals de 2005 no s'ha engegat un cos d'interprets que permet que es puguin materialitzar aquestes intervencions. Quant al Congrés dels Diputats, l'altra càmera legislativa espanyola, l'única llengua de comunicació permesa és el castellà.

Quant a les lleis, podem dir que des del 1996 hi ha una versió catalana del BOE (Boletín Oficial del Estado) i es pot consultar per Internet¹⁴ des de l'any 1998. A sota us mostrem la pàgina web principal d'aquest servei.

¹² Pou, Agustí (2006) "Justícia i traducció" *XIV Seminari sobre la Traducció a Catalunya*. Barcelona:AELC [paper in press]

¹³ Lloc web del TermCat: <<http://www.termcat.cat/>>

¹⁴ BOE en català: <http://www.boe.es/g/ben/boe_catalan/anyos/2006.php>

Suplements del BOE en català

Publicació en llengua catalana de les Lleis, els Reials Decrets Llei, els Reials Decrets Legislatius i altres disposicions caràcter general.

Cerca en calendari

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
gener	2/1/2006	16/1/2006						
febrer	1/2/2006	9/2/2006	16/2/2006					
març	1/3/2006	16/3/2006						
abril	1/4/2006	17/4/2006						

Figura 3. Lloc web del BOE en català. Font: BOE

3.3. Una qüestió pendent: recursos terminològics per a la traducció jurídicoadministrativa multilingüe

En el procés de normalització del llenguatge administratiu i jurídic en català queda una tasca pendent important relacionada amb la traducció, i és l'elaboració de més recursos terminològics multilingües. [No hi ha, per exemple, cap diccionari anglès-català de traducció jurídica.] Com a conseqüència de la globalització i de la immigració, la societat catalana cada cop és més multilingüe, i sobretot els àmbits administratiu i jurídic necessiten recursos multilingües a l'abast dels traductors que els utilitzarien. El nostre objectiu en aquest treball no és examinar els recursos existents per a la traducció jurídicoadministrativa multilingüe¹⁵ sino més aviat constatar-ne la necessitat i presentar els perfils dels traductors que els farien servir.

3.3.1 Traductors i intèrprets jurats de català

"El traductor jurat s'encarregaria de textos pertanyents a una multitud indiscreta de camps que han de rebre usos professionals en el camp jurídic on les normes d'aquest mateix camp imposen garanties de seguretat preventiva a les traduccions i, en conseqüència, la intervenció d'un traductor especialment habilitat per l'Administració i suposadament format de manera òptima." (Monzó, 2002: 368).

Els traductors jurats tradueixen, per exemple, documents com ara certificats de naixements, certificats d'estudis, documents d'adopcions, etc.

La Generalitat de Catalunya va assumir la competència en matèria de traducció i interpretació jurades l'any 1994 en virtut del decret 87/1994 de 19 d'abril, que regulava les proves necessàries per a l'habilitació i la creació d'un registre de traductors i d'intèrprets jurats. Les gestions havien començat l'any 1983, i entre el 1984 i l'any 1992 era el Ministeri d'Afers Exteriors qui convocava concursos d'habilitació de traductors jurats del català al castellà. L'any 2000, el decret de l'any 1994 es va modificar per incloure la regulació de traducció i la interpretació no només d'altres llengües al català, sinó també del català a d'altres llengües.

¹⁵ Per conèixer els recursos lingüístics existents per a la traducció jurídica us recomanem la Web del Traductor Jurídic <<http://www.gitrad.uji.es/indexct.htm>> de la Universitat Jaume I.

El *Registre de traductors i intèrprets jurats de català* es pot consultar per Internet a través d'una base de dades d'accés públic¹⁶. Per formar part del registre, hi ha dues vies. La primera és un examen que convoca la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat¹⁷. Les proves inclouen una prova de llengua catalana, una prova de dret, una prova de traducció i una prova d'interpretació. La segona via és tenir una llicenciatura de Traducció i d'Interpretació amb un itinerari de 24 crèdits en traducció jurídica de la combinació lingüística triada.

En el registre hi ha gairebé mil professionals i la major part tradueixen del castellà al català (uns 400) o de l'anglès al català (uns 400), però també hi ha professionals d'alemany, italià, àrab, rus i xinès. Així doncs, al nombre d'usuaris potencials de terminologia multilingüe jurícoadministrativa s'hi podria afegir el mig miler de membres d'aquest registre que treballen amb llengües estrangeres.

3.3.2. Traductors i intèrprets dels jutjats

El govern espanyol va signar la Convenció per a la protecció dels drets humans i llibertats fonamentals del Tribunal Europeu de Drets Humans. En aquesta convenció s'indica que s'ha d'oferir assistència lingüística gratuïta als detinguts. Les dades que tenim de l'ús d'aquest tipus de serveis són les següents:

"Según datos procedentes del Departamento de Justicia y publicados en el Diario EL PUNT (17-04-05), en el año 2004 los Juzgados y Tribunales con sede en Cataluña encargaron con cargo a los fondos públicos un total de 16.146 traducciones. Según la misma fuente, sólo en el primer semestre del año 2004 se prestaron en el ámbito judicial 6.984 servicios de interpretación en una cincuentena de idiomas distintos.

El gasto público por el servicio de traducción e interpretación de lenguas extranjeras en el ámbito judicial ascendió en Cataluña a unos 3.960.388,95 €, experimentando un aumento respecto del año anterior del 57,74 %.

Al ya de por sí importante volumen deben añadirse las traducciones e interpretaciones encargadas por las comisarías de los Mossos d'Esquadra, incluidas en el presupuesto del Departamento d'Interior y cuyo coste asciende a unos 1.500.000 € anuales." (Emmerman, 2006:1)

Com veiem, la traducció i la interpretació en els jutjats es subcontracta a empreses que han passat un concurs públic. Els traductors i intèrprets que volen treballar en els jutjats s'han d'adreçar a aquestes empreses, que no exigeixen cap mena de titulació o habilitació específica a aquests professionals, ni tan sols de traducció, interpretació o coneixements jurídics. Això sorprèn ateses les exigències que hi ha per formar part del registre de traductors i intèrprets jurats en català, però aquest fet queda fora dels objectius del nostre treball i per això no ho tractarem en aquest article. També hem de dir que no tenim dades oficials sobre l'ús del català en aquests serveis, però coneixem per boca de professionals que s'hi dediquen que l'ús del català en aquest tipus d'intervencions és baix. Les raons d'aquesta baixa utilització són molt variades però possiblement la manca de recursos lingüístics i terminològics multilingües a l'abast sigui un problema més afegit.

3.3.3. Traductors jurídics

Altres professionals que fan traducció jurídica serien els traductors jurídics "que tradueixen textos d'àrees diverses del camp jurídic"¹⁸. Aquests traductors poden ser autònoms o bé treballar en plantilla. Els clients o els interessats a contractar-los podrien ser, per exemple, despatxos d'advocats, notaries, empreses multinacionals,

¹⁶ Cerca de serveis i professionals de la llengua <<http://www6.gencat.net/llengcat/scripts/sial/menu1.asp>>

¹⁷ Convocatoria de les proves. <<http://www6.gencat.net/llengcat/tij/convoca.htm>>

¹⁸ Monzó, 2002:368

organismes o institucions relacionades amb l'àmbit jurídic, etc.). Malauradament no hi ha dades sobre el nombre de traductors jurídics autònoms o a sou que tradueixen textos del camp jurídic ni tampoc sobre la demanda que hi ha de traducció jurídica en català en el sector privat. Sabem, però, que sovint hi ha la possibilitat de triar entre traduir el text en llengua estrangera al castellà o al català, i sovint els professionals trien la traducció al castellà perquè compten amb més recursos a l'abast per resoldre dubtes. Així doncs, les necessitats d'aquests professionals també justificarien l'existència de recursos terminològics a l'abast.

4. Conclusions

El català jurídic existeix des de l'edat mitjana. De fet va néixer com a traducció dels textos jurídics redactats en llatí. En el seu origen el català jurídic es feia servir en institucions que eren multilingües (llatí, francès, aragonès, castellà...) a on els documents jurídics i administratius es redactaven normalment en una llengua i després es traduïen cap a les diferents llengües reconegudes com a oficials. Així va ser durant la vigència del comtat de Barcelona, la Corona d'Aragó i també durant el regnat dels Àustries a Espanya. A banda del català jurídic com a fruit de la traducció, la terminologia jurídica en català també va tenir un gran desenvolupament quan les institucions jurídiques catalanes tenien la capacitat de legislar i administrar el dret propi de Catalunya. Per això podem afirmar que el desenvolupament del català jurídic i de la terminologia jurídica van en paral·lel al reconeixement oficial per part de les institucions polítiques del Estat de la llengua catalana.

En aquest sentit la política de normalització lingüística seguida per la Generalitat ha afavorit l'ús del català jurídic sobretot per part de l'administració pública. Com hem vist en els últims anys s'ha estès molt l'ús del català en els organismes de l'administració pública autonòmica i se n'ha incrementat la presència en altres àmbits com ara els tribunals de justícia, registres públics, notaries, corporacions professionals, etc. En aquest procés de normalització la traducció hi ha tingut un paper destacat, atès que s'ha aconseguit mitjançant una feina intensa de traducció del castellà al català que ha propiciat l'elaboració de molts recursos terminològics bilingües castellà<> català.

Finalment, hem plantejat la necessitat de promoure l'elaboració de recursos terminològics multilingües atès el nombre de traductors que farien servir aquests tipus de recursos.

4. BIBLIOGRAFIA

- BASTARDAS A.; BOIX, E. (2004) *Introducció. 25 anys de constitució espanyola: un model lingüístic per avaluar*. Barcelona, LCS-Llengua, societat i comunicació 2, p. I-V.
- DUARTE, C. (1986) *Llengua i administració*. Barcelona, La Magrana.
- EMMERMANN, A. (2006) "La traducció e interpretació de llengües extrajeras en los juzgados y tribunales de Cataluña" *XIV Seminari sobre la Traducció a Catalunya*. Barcelona: AELC [En premsa]
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2001) *Dades estadístiques* [pàgina web] <<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/coneix.htm>> [consulta de 10 de juny de 2006].
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2004) *Informe de política lingüística 2004* [pàgina web] <<http://www6.gencat.net/llengcat/informe>> [consulta de 10 de juny de 2006]
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2006) *Serveis i professionals de la llengua* [pàgina web] <<http://www6.gencat.net/llengcat/scripts/sial/menusl.asp>> [consulta de 10 de juny de 2006]
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2006) *Terminologia* [pàgina web] <http://www.gencat.net/justicia/serveis/linguistic/eines/termin/index.htm#> [consulta 10 de juny de 2006]

- GENERALITAT DE CATALUNYA, DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA (2005) *Pla pilot de funcionament en català de les oficines judicials* [pàgina web] <<http://www.gencat.net/justicia/adjucat/inf-general/plapilot.PDF>> [consulta 10 de juny de 2006].
- HERRERO DE MIÑÓN, M. et al. (1999) *Estudis Jurídics sobre la Llei de Política Lingüística*. Madrid, Marcial Pons.
- LALINDE, J. (1983) *Derecho histórico español*. Barcelona, Ariel Derecho.
- MAS I SOLENCH, J. M. (1989) *Mil anys de dret a Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia.
- MILIAN I MASSANA, A. (1992) *Drets Lingüístics i Dret Fonamental a l'educació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms.
- MILIAN I MASSANA, A. (2000) *Público y privado en la normalización lingüística*. Barcelona, Atelier, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms.
- MONTAGUT, T. de F. (2001) *Història del dret català*. Barcelona, UOC.
- MONZÓ, E. (2002) *La professió del traductor jurídic i jurat. Descripció sociològica de la professió i anàlisi discursiva del transgènere*. Tesis doctoral. Castelló, Universitat Jaume I.
- PLA, A. Ma. (2004) *El règim jurídic lingüístic a l'Administració de Justícia*. Tesis doctoral. Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- POU, A. (2006) "Justícia i traducció" *XIV Seminari sobre la Traducció a Catalunya*. Barcelona, AELC [en premsa]
- VERNET, J. (coord.) (2003) *Dret Lingüístic*. Valls, Cossetània Edicions.